

Maciej Szczurowski

Spotkanie promocyjne "Generalicja Wojska Polskiego" : cenna inicjatywa Wydawnictwa Adam Marszałek

Piotrkowskie Zeszyty Historyczne 5, 479-486

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maciej Szczurowski

SPOTKANIE PROMOCYJNE „GENERALICJA WOJSKA POLSKIEGO”.
CENNA INICJATYWA WYDAWNICTWA ADAM MARSZAŁEK

Z cenną inicjatywą wystąpiła toruńska oficyna wydawnicza Adam Marszałek. Współ z Centralną Biblioteką Wojskową w Warszawie, zorganizowała w marcu 2002 r., w gmachu tej drugiej, promocję czterech książek poświęconych czterem wybitnym postaciom polskiej wojskowości minionego stulecia. Idea prezesa Adama Marszałka, aby w toku jednego spotkania prezentować dorobek kilku autorów dotyczący określonej, wybranej problematyki czy też obejmujący określony rodzaj piśmarstwa historycznego, spotkała się z szerokim odzewem. Rzadko bowiem zdarza się, aby sala w której odbywają się największe imprezy w CBW była wypełniona niemalże do ostatniego miejsca. Wśród przybyłych na promocję można było dostrzec reprezentantów różnych środowisk warszawskich, nie tylko historyków. Byli przedstawiciele środowiska dziennikarzy, licznych czasopism, gazet, radia i telewizji, na czele z red. Zygmuntem Broniarkiem. Znaczącą grupę przybyłych stanowili kombatanci, byli żołnierze i członkowie organizacji niepodległościowych, od przedstawicieli Wojska Polskiego z okresu międzywojennego począwszy, poprzez żołnierzy Armii Krajowej, na licznej grupie żołnierzy WP PRL związanych z Instytutem im. gen. Edwina Rozłubirskiego skończywszy. Instytucje wojskowe reprezentowali m.in. dyrektor Departamentu Systemu Obronnego Ministerstwa Obrony Narodowej gen. bryg. prof. dr hab. Stanisław Koziej i ledwie co po rozstaniu z mundurem płk rez. prof. dr hab. Bogdan Szulc z Akademii Obrony Narodowej.

Przybyli również przedstawiciele środowisk naukowych z całej Polski. Wśród uczestników spotkania byli przede wszystkim pracownicy Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim na czele z jej rektorem prof. dr. hab. Jerzym Kukulskim, prodziekanem Wydziału Filologiczno-Historycznego dr. Jerzym Wojciechowskim i ówczesnym dyrektorem Instytutu Historii dr. hab. Andrzejem Felchnerem prof. AŚ. W promocji uczestniczyli m.in.: prof. dr hab. Marek Marian Drozdowski reprezentujący Uniwersytet w Opolu i dr hab. Tadeusz Kmiecik prof. WSP w Słupsku.

Bohaterami spotkania byli przede wszystkim autorzy książek, którzy poświęcili wiele czasu na zgłębienie życia i dokonań swoich bohaterów, a następnie na opis poczynionych ustaleń.

Dr Wanda Krystyna Roman, historyk i archiwista, absolwentka Wydziału Historii Uniwersytetu Warszawskiego, długoletni pracownik naukowy Centralnego Archiwum Wojskowego i Wojskowego Instytutu Historycznego. Obecnie pracuje w

Instytucie Historii Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie jest kierownikiem specjalności archiwalnej. Posiada znaczące osiągnięcia naukowe, jest autorką wielu prac z zakresu historii najnowszej, wojskowej i archiwistyki, w tym licznych opracowań źródłowych, publikowanych w kraju i za granicą. Wśród pozycji książkowych których autorką bądź współautorką jest dr W. K. Roman wymienić należy: *Polacy internowani na Litwie 1939-1940*; *Centralne Archiwum Wojskowe 1918-1998. Tradycje, historia, współczesność służby archiwalnej Wojska Polskiego*; *Kawalerowie Orderu Virtuti Militari w mogiłach katyńskich*; *Konspiracja polska na Litwie i Wileńszczyźnie wrzesień 1939 – czerwiec 1941. Lista aresztowanych*.

Autorka promowała książkę pt. *Za Polskę do celi śmierci. Śledztwo i proces Nikodema Sulika*. Bohater pracy to przedwojenny oficer Korpusu Ochrony Pogranicza, w kampanii wrześniowej 1939 r. dowodził pułkiem KOP „Sarny” w jednej z większych bitew na froncie wschodnim – pod Szackiem i Wytycznem. Nikodem Sulik (1893-1954) uniknął niewoli sowieckiej, przedostał się do Warszawy, gdzie natychmiast związał się z organizacją „Służba Zwycięstwu Polski”. W listopadzie 1939 r. udał się do Wilna, aby tam zorganizować miejscowe struktury organizacji. Od grudnia 1939 do kwietnia 1941 r. był organizatorem i komendantem Okręgu Wileńskiego SZP, a następnie „Związku Walki Zbrojnej”. Aresztowany przez NKWD od 13 kwietnia do 15 sierpnia 1941 r. przetrzymywany był i przy tym nieludzko katowany w więzieniach w Wilnie przy ul. Ofiarnej, a następnie w Moskwie w więzieniach Lefortowo, na Łubiance i Butyrkach. Uznany za szczególnie niebezpiecznego wroga państwa sowieckiego, 29 lipca 1941 r. został skazany na karę śmierci przez rozstrzelanie. Ocalał życie jedynie dzięki podpisaniu 30 lipca polsko-sowieckiej umowy znanej jako układ Sikorski – Majski.

Absolwent Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, dr Przemysław Olstowski (1968), od 1996 r. pracuje w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Zakładzie Historii Pomorza i Krajów Bałtyckich w Toruniu. Zajmuje się historią polityczną i wojskową Polski okresu międzywojennego, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów obozu piłsudczykowskiego.

Podczas promocji przedstawiał biografię polityczno-wojskową gen. dyw. Gustawa Orlicz-Dreszera. Zaprezentowana przez P. Olstowskiego postać, to w młodości jeden z czołowych działaczy Związku Młodzieży Polskiej ZET, później oficer I Brygady Legionów Polskich. Po przewrocie majowym, podczas którego na czele dowodzonych oddziałów stanął po stronie marszałka, pełnił wysokie stanowiska w armii, uważany za jednego z najzdolniejszych wyższych dowódców. Jedną z najwybitniejszych postaci obozu piłsudczykowskiego i życia publicznego Polski lat trzydziestych, a zwłaszcza wówczas kiedy kierował Ligą Morską i Kolonialną. Autor ukazał w swojej książce Dreszera na szerokim tle wydarzeń historii politycznej i wojskowej Polski lat 1914-1939.

Absolwentem Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pracownikiem Zakładu Historii Polski i Powszechnej 1918-1944/1945 tejże uczelni, jest kolejny z promowanych autorów dr Mariusz Wołos (1968). Jego zainteresowania badawcze

skupiają się na problemach politycznych stosunków międzynarodowych oraz dziejach dyplomacji w Europie w okresie między I a II wojną światową. Niejako drugim nurtem zainteresowań M. Wołosa jest biografistyka, czego wyraz stanowi opublikowana w 1999 r. książka pt. *Alfred Chłapowski (1874-1940). Biografia ambasadora Polski we Francji*.

Kolejną pozycją z zakresu biografistyki opracowaną przez M. Wołosa, była prezentowana na promocji praca pt. *Generał dywizji Bolesław Wieniawa-Długoszowski. Biografia wojskowa*. Jej bohaterem jest jedna z najbardziej znanych i barwnych postaci II Rzeczypospolitej, długoletni adiutant a zarazem jeden z najbliższych współpracowników Józefa Piłsudskiego. Autor przedstawił działalność Wieniawy-Długoszowskiego w paryskim oddziale Związku Strzeleckiego, służbę w Legionach Polskich i Polskiej Organizacji Wojskowej w czasie I wojny światowej, oraz jego służbę w Wojsku Polskim w okresie międzywojennym. Zaprezentowano Wieniawę jako dowódcę pułku, brygady i dywizji kawalerii, jego poglądy na temat taktyki i sztuki operacyjnej wojsk, wreszcie udanie naszkicowano jego główne cechy charakteru.

Wreszcie, nieobecny na spotkaniu, dr Arkadiusz Adamczyk (1969) absolwent Uniwersytetu Łódzkiego, specjalizujący się w historii politycznej XX wieku. Od 1998 r. pracuje na stanowisku adiunkta w Instytucie Historii Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim. Autor książki pt. *Generał dywizji Sławoj Felicjan Składkowski (1885-1962). Zarys biografii politycznej*.

Bohater książki A. Adamczyka do dziś uważany jest za jednego z najbardziej kontrowersyjnych polityków z otoczenia Józefa Piłsudskiego. Sławoj Felicjan Składkowski przez wiele lat zajmował wysokie stanowiska w wojsku polskim i administracji państwowej. Po przewrocie majowym pełnił m.in. funkcję Komisarza Rządu na Warszawę, był ministrem spraw wewnętrznych i II wiceministrem spraw wojskowych. W latach 1936-1939 sprawował urząd prezesa Rady Ministrów. Bezwzględny wykonawca zaleceń Marszałka, związany był z tak spektakularnymi wydarzeniami okresu międzywojennego, jak wprowadzenie policji na posiedzenia Sejmu, aresztowanie przywódców Centrolewu, pacyfikacja Małopolski, wreszcie Brześć i Bereza. Wśród znakomitej większości społeczeństwa zapadł w pamięci przede wszystkim jako pomysłodawca tzw. „sławojek”. Po kampanii wrześniowej wyemigrował z kraju, by po wojnie pozostać na emigracji w Londynie.

Spotkanie promocyjne otworzył gospodarz, dyrektor CBW płk Krzysztof Komorowski, który – jak to bywa w zwyczaju – przywitał przybyłych. Szczególnie serdeczne słowa powitania skierował do najbliższych śp. gen. Nikodema Sulika w osobach jego syna Bolesława Sulika i wnuczki Jolanty Sabbatówny, córki nieżyjącego już prezydenta Rządu RP na Uchodźstwie.

Następnie głos zabrał prezes toruńskiej oficyny wydawniczej Adam Marszałek. W krótkim, lecz bardzo interesującym wystąpieniu przedstawił swoje wydawnictwo. Warto przypomnieć, że w ubiegłym roku nakładem wydawnictwa ukazało się około 300 nowych tytułów. Wydawnictwo specjalizuje się w publikacji książek o charakterze naukowym i popularnonaukowym, przede wszystkim z takich dziedzin

jak: historia, ekonomia, pedagogika, politologia, stosunki międzynarodowe i problematyka bezpieczeństwa państwa. W tradycyjnym dorocznym ogólnopolskim rankingu wydawnictw literatury naukowej „Wydawnictwo Adam Marszałek” zajęło drugie miejsce w Polsce.

Nakładem wydawnictwa ukazuje się również około 20 czasopism, z których część już zdobyła sobie renomę i uznanie czytelników. Wystarczy wymienić takie tytuły jak: „Athenaeum”, „Polish Political Science”, wydawany w języku angielskim „Yearbook”, „Azja-Pacyfik”, „Ruch Filozoficzny”, „Kultura i Edukacja”, czy wreszcie „Krakowskie Studia Małopolskie”.

Swoim czytelnikom toruńska oficyna proponuje kilka interesujących serii wydawniczych, spośród których prezes wyróżnił serię zatytułowaną *Pamiętniki – Biografie – Wspomnienia*, cykl *Biblioteka Filologiczna* czy wreszcie serie utworów dla dzieci. Pamiętając o czytelnikach z zagranicy i zamieszkałych w kraju, a mających określone potrzeby, zespół redakcyjny opracowuje i publikuje serię wydawnictw obcojęzycznych, głównie w języku angielskim, francuskim i niemieckim. Wśród tychże publikacji prezes Marszałek wymienił: R.B. Bennett’a *Dreyfuss in America*, P. Gerlich’a, K. Glass’a i B. Serloth’a *Mitteleuropische Mythen und Wirklichkeiten*, T. Kasperka, *Chemical Weapons dumped in the Baltic Sea* i inne.

Prezes z dumą mówił, że wydawnictwo dysponuje licznym zespołem wysoko wykwalifikowanych redaktorów i korektorów, w większości związanych również z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu. Natomiast wysoki poziom edytorski publikacji gwarantują dwa zakłady poligraficzne będące własnością przedsiębiorstwa.

Ważną dziedziną działalności firmy kierowanej przez A. Marszałka jest współpraca w zasadzie ze wszystkimi ważniejszymi ośrodkami naukowymi w Polsce oraz z instytucjami takimi jak: Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Edukacji oraz Komitet Badań Naukowych. Szereg znaczących pozycji naukowych wydawnictwo opublikowało m.in. we współpracy z Uniwersytetami: Warszawskim, Jagiellońskim, Gdańskim, Adama Mickiewicza w Poznaniu czy Mikołaja Kopernika w Toruniu. Prezes wysoko sobie ceni efektywnie rozwijającą się współpracę z Filią Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim. W najbliższych planach wydawnictwa jest rozszerzenie współpracy na szereg uczelni prywatnych m.in. Prywatną Wyższą Szkołę Administracji i Biznesu w Warszawie oraz Wyższą Szkołę Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi.

Wśród zagranicznych partnerów wydawnictwa są instytucje naukowe i kulturalne ze Stanów Zjednoczonych, Kanady, Niemiec, Izraela, Francji, Austrii, Czech i Rosji. Dr Adam Marszałek podkreślił znakomitą współpracę przy wspólnych wydawnictwach m.in. z Instytutem ds. Europy Wschodniej w Wiedniu, amerykańską Agencją Informacyjną czy paryskim Uniwersytetem Sorbona. Wydawnictwo Adam Marszałek posiada stałe przedstawicielstwa we Francji, Izraelu, Kanadzie, Niemczech i Stanach Zjednoczonych.

Na zakończenie prezes Marszałek przedstawił perspektywy i plany wydawnictwa. Dotyczą one przede wszystkim rozszerzenia oferty wydawniczej, może nie tyle w sensie ilościowym, ile w postaci szerszej i dostosowanej do społecznych potrzeb i

oczekiwań problematyki wydawanych książek. I tu na pierwszym miejscu prezes wymienił wszystkie te przedsięwzięcia edytorskie, które wychodzą naprzeciw zapotrzebowaniu na wszelką wiedzę związaną z Unii Europejskiej.

Następnie rozpoczęło się przedstawianie promowanych dzieł. Jako pierwszy zabrał głos prof. dr hab. Paweł Wieczorkiewicz z Uniwersytetu Warszawskiego. W swoim interesującym wystąpieniu skupił uwagę przede wszystkim na postaciach generałów Orlicz-Dreszera i Wieniawy-Długoszowskiego. Podkreślił duży wkład pracy autorów w staranne przygotowanie obu biografii i zalety obu książek. W przypadku prac P. Olstowskiego i A. Adamczyka profesor wyraził opinię, że nie wykorzystano w nich kilku ważnych pozycji bibliograficznych. W podsumowaniu swojego wystąpienia recenzent uznał, że każda z czterech promowanych książek stanowi cenny wkład w uzupełnienie naszego stanu wiedzy o czterech wybitnych postaciach, które, mimo że każda z nich w innym wymiarze, zajmują znaczące miejsce w polskiej historii XX wieku. Każda z prezentowanych książek znacząco wzbogaca dorobek polskiej biografistyki.

Z kolei głos zabrał prof. dr hab. Czesław Grzelak z Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim, wybitny znawca problematyki kresów wschodnich II Rzeczypospolitej a zwłaszcza przebiegu działań bojowych i skutków agresji Związku Sowieckiego na Polskę we wrześniu 1939 roku. Swoje wystąpienie rozpoczął od stwierdzenia, że biografistyka jest trudną sztuką pisarstwa historycznego, wymagającą przede wszystkim doskonałego przygotowania warsztatowego oraz starannego i żmudnego postępowania na etapie zbierania i selekcji zarówno materiału źródłowego jak i literatury. Podkreślił, że obecnie tą niełatwą aczkolwiek oczekiwaną przez liczne rzesze odbiorców dziedziną badań historycznych zajmują się przede wszystkim dwa ośrodki. Jeden związany z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, i drugi młody, lecz prężnie rozwijający się, przy powstałym zaledwie kilka lat temu Instytucie Historii Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim. Czworo autorów, bohaterów spotkania to właśnie reprezentanci obu wymienionych ośrodków.

Prof. Grzelak swoją uwagę skupił przede wszystkim na książce dr W.K. Roman i jej bohaterze Nikodemie Suliku. Jak już wspomniałem, wybitny znawca zagadnień organizacji i działalności Korpusu Ochrony Pogranicza oraz działań bojowych na froncie wschodnim po 17 września 1939 roku, skoncentrował się przede wszystkim na ocenie zaprezentowanej postaci N. Sulika jako dowódcy pułku KOP „Sarny” i organizatora struktur konspiracji polskiej w sercu Kresów Wschodnich, na Wileńszczyźnie. Podkreślił walory dowódcze Sulika, które szczególnie uwypukliły się w bojach pod Szackiem i Wytycznym, oraz jego cechy moralne, które po niepowodzeniach w kampanii wrześniowej pozwoliły mu niemal natychmiast przystąpić do niebezpiecznej i odpowiedzialnej działalności konspiracyjnej, której celem była walka o niepodległą Polskę.

Recenzent z wielkim uznaniem odniósł się do istic benedyktyńskiej pracy autorki książki. Na podstawie szczegółowej analizy oryginalnych akt sowieckiego NKWD odtworzyła ona kolejne etapy śledztwa i procesu Nikodema Sulika. Prof.

Grzelak podkreślił niekwestionowane wartości poznawcze pracy i rzetelność przygotowania pod względem warsztatowym.

Jako trzeci z prezentujących publikacje wystąpił autor niniejszego sprawozdania. Uznając, że o wartości książki decyduje nie tylko autor, ale również wydawca, większość swojego wystąpienia poświęciłem przedstawieniu roli jaką w przygotowaniu prezentowanych książek odegrało „Wydawnictwo Adam Marszałek”. Toruńska oficyna jest na naszym rynku wydawniczym zjawiskiem szczególnym przede wszystkim dlatego, że potrafi łączyć elementy oczywistej dla obecnych czasów komercji z mecenatem i opieką szczególnie nad młodymi, rojącymi nadzieje autorami. Jest to przede wszystkim zasługa właściciela firmy dr. Adama Marszałka, historyka, pracownika naukowego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, który rozumie aspiracje i potrzeby młodych twórców i naukowców dążących do możliwie szerokiej prezentacji swojej twórczości i dorobku naukowego, zwłaszcza że nie zawsze mają oni ku temu możliwości. Istnieje przede wszystkim problem dotacji finansowych dla publikacji książkowych, które przynajmniej w części zmniejszają ryzyko wydawnictwa na zwrot kosztów poniesionych na ich przygotowanie. Toruńskie wydawnictwo pomaga swoim autorom przede wszystkim w znalezieniu owych dotacji, a czasami ryzykuje nawet własne środki i wydaje prace nie licząc na zysk. Ponadto, o czym była już mowa, promowane są młode i prężne ośrodki naukowe, jak chociażby istniejący zaledwie od kilku lat Instytut Historii Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim. Jego pracownicy naukowcy opublikowali już w Wydawnictwie Adam Marszałek kilkanaście znakomitych książek z zakresu historii.

Następnie rozpoczęła się bardzo interesująca dyskusja. Jako pierwszy zabrał głos znakomity specjalista od biografistyki, autor szeregu cennych prac z tej dziedziny prof. dr hab. Marek Marian Drozdowski. Na wstępie przypomniał jak istotną rolę odgrywa ten gatunek pisarstwa historycznego w kształtowaniu naszej wiedzy o przeszłości, a jednocześnie jak wielką cieszy się w społeczeństwie popularnością. Profesor podkreślił, że jest to niezwykle trudny dział historiografii i wymaga doskonałego przygotowania warsztatowego. Dlatego uczelnia w której pracuje – Uniwersytet w Opolu – przykładą ogromną wagę do doskonalenia warsztatowo-metodologicznego historyków zajmujących się tym rodzajem pisarstwa. Służyć temu ma między innymi konferencja jaką w najbliższym czasie zorganizuje uniwersytet, na którą profesor zapraszał uczestników spotkania.

Polemizując z prof. Wieczorkiewiczem, występujący podkreślił potrzebę podnoszenia w pracach z zakresu biografistyki spraw trudnych, kontrowersyjnych dotyczących przedstawianych postaci. Uznał, że autorzy tego rodzaju prac nie powinni bać się podejmowania pisania i wyrażania własnych opinii o dylematach moralnych swoich bohaterów. Jako dobry przykład tego rodzaju odwagi wskazał promowane właśnie prace i ich autorów, zwłaszcza że są to historycy młodzi, lecz już o w pełni ukształtowanych warsztatach naukowych.

Nieco inny charakter miało wystąpienie Leszka Moczulskiego, w którym dyskutant z jednej strony wyraźnie nawiązał do własnych doświadczeń jako historyka, z

drugiej zaś podjął udaną próbę syntetycznej oceny wybranych aspektów polityki Polski okresu międzywojennego. Dokonał między innymi oceny rządów w latach 1936-1939, stwierdzając że w zakresie polityki wewnętrznej obowiązywał system represyjny. Odniósł się do sprawy Berezki Kartuskiej.

To niejako wprowadzenie, pozwoliło L. Moczulskiemu podjąć główny problem jego wystąpienia, w nawiązaniu do promowanej książki W.K. Roman *Za Polskę do celi śmierci. Śledztwo i proces Nikodema Sulika*. Dyskutant podniósł istotny dla historyków problem warsztatowo-metodologiczny, mianowicie ten etap pracy, który określany jest mianem heurystyki, na którym badacz dokonuje krytyki treści akt będących przedmiotem jego zainteresowania, stanowiących podstawę do sporządzenia przez niego narracji opisywanych faktów. W tym fragmencie wypowiedzi Moczulskiego, mimo że bezpośrednio odnoszącej się do postaci N. Sulika, dało się odczuć jego przeszłe osobiste jakże przykre doświadczenia. Otóż zaakcentował on bardzo wyraźnie, że każde odczytywanie przez historyka akt śledczych czy procesowych jest czynnością bardzo trudną i w zasadzie nigdy nie zapewniającą całkowitych efektów głównie dlatego, że tego rodzaju akta zawierają jedynie prawdę materialną, w dodatku prawie zawsze nie całą. Podkreślił, że w takich aktach z reguły historyk na próżno będzie szukał zapisów chociażby w postaci takiej, że przesłuchiwany był bity, poddany torturom psychicznym i fizycznym itp. Akta śledcze i procesowe zawierają z reguły suche zapisy przesłuchań lub wypowiedzi przed sądem, czasami wymuszonych na przesłuchiwanym lub sądzonym, bez uwzględnienia całego szeregu innych okoliczności mających pośredni lub bezpośredni wpływ na faktyczny przebieg opisywanych zdarzeń. O tych wszystkich trudnościach i uwarunkowaniach historyk powinien pamiętać i w miarę możliwości, chociaż jest to trudne a czasami wręcz niemożliwe, brać pod uwagę w swojej pracy. Kończąc interesujące wystąpienie L. Moczulski odniósł się krótko do okoliczności śmierci B. Wieniawy-Długoszowskiego.

Jako kolejny głos zabrał znany publicysta i historyk dr Cezary Chlebowski. Mówił o perspektywie spojrzenia na dokonania bohaterów prezentowanych biografii. Podkreślił, że motywy postępowania przez długi okres Wieniawy-Długoszowskiego należy rozpatrywać przez pryzmat czystki dokonanej po przewrocie majowym przez Józefa Piłsudskiego. Występujący mówił również o konstruktywnej roli Berezki Kartuskiej w kształtowaniu oblicza społeczeństwa II Rzeczypospolitej. Skierował wielkie słowa uznania pod adresem Gustawa Orlicz-Dreszera i Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego.

Wreszcie przyszedł długo oczekiwany moment, kiedy mogli zabrać głos główni bohaterzy spotkania – autorzy promowanych książek. Dr Wanda Krystyna Roman rozpoczęła od złożenia podziękowań organizatorom spotkania oraz recenzentom książek za wnikliwe i cenne uwagi i oceny, aczkolwiek bardzo pochlebne dla autorów. Następnie krótko przedstawiła motywy, które zadecydowały o powstaniu książki poświęconej Nikodemowi Sulikowi. Autorkę zafascynowała przede wszystkim postać późniejszego generała oraz problem z jednej strony organizowania i funkcjonowania struktur organizacji niepodległościowej w ówczesnej niesłychanie trudnej i skomplikowanej sytuacji społeczno-politycznej Wileńszczyzny, z drugiej

zaś przebieg i bohaterska postawa w śledztwie komendanta Sulika. Dr W.K. Roman podkreśliła, że jej praca nie mogłaby powstać bez pomocy i wsparcia rodziny generała, a przede wszystkim jego syna Bolesława Sulika, córki Anny Sabbat i wnuczki Jolanty Sabbatówny.

Dr Mariusz Wołos, występując również w imieniu dr. Przemysława Olstowskiego, przyłączył się do podziękowań wyrażonych organizatorom promocji przez dr W.K. Roman. Od siebie zaś dodał, że prezentowana praca o Wieniawie-Długoszowskim jest już jego kolejną dziewiątą książką. Ustosunkowując się do dyskusji podkreślił, że tragiczny koniec bohatera jego pracy był konsekwencją życia Wieniawy.

Spotkanie zakończyła tradycyjna lampka szampana, przy której jego uczestnicy kontynuowali ożywione i interesujące dyskusje.